

Tóth Sándor

A Nyíregyházi Zsidó Dalkör

(Nyíregyházi Zsidó Dal- és Kultúregyesület)

Nyíregyháza kultúrtörténetének sok részterülete feltáratlan, hiányosságoktól szenved. Egyik ilyen részterülete a zsidók kulturális szerepe a város felvirágzásában. A város kultúrtörténetében nem lehet figyelmen kívül hagyni a tehetséges zsidó polgárokat, a Zsidó Nőegylet szerepét, a vallásos egyesületeket, a zsidó polgárok által alapított és közel négy évtizeden át működtetett Füredi-féle, Nyíregyházi Zenedét, országosan is egyedülálló módon a szórakoztatást célul tűző Modern és Intim kabarékat s az itt bemutatott, a dalkultúra ápolásán túl más közművelődési feladatokat is felvállaló és ellátó Nyíregyházi Zsidó Dalkört.

Kultúrtörténeti jelentősége abban is megmutatkozik, hogy az országban élő zsidó közösségek körében is csak néhány dalkör alakult és működött, elsősorban a XX. század első felében. Nyíregyháza élen járt. A szomszédos Debrecenben működött az Izraelita Ifjak Dalköre. Alakult 1910-ben. Az Egri Zsidó Dalkör. Alakult 1925-ben. Az OMIKE-nek (Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület) is volt Dalköre.

Nem egyszerű a kultúra különböző területeinek feltárása. Sokszor csak a helyi sajtó használható forrásként. Ez a zsidók esetében még bonyolultabb kérdés, mert az antiszemitizmus hullámai a nyilvánosságban is éreztették hatásukat. Így voltak ezzel a nyíregyházi zsidók is. Az 1930-as évek elejétől a helyi Nyírvidék, majd 1933. március 1-től a Szabolcsi Hírlap, 1934-től a Nyírvidék Szabolcsi Hírlap keresztény-nemzeti kurzus szellemiségét előtérbe helyező szerkesztési elvei fokozatosan zárták ki a helyi közéletből a zsidó polgárok jó cselekedeteit, a szűkebb és tágabb közösség érdekében kifejtett jó szándékú tetteiket.

Így volt ezzel az 1914-ben megalakult Nyíregyházi Zsidó Dalkör is. Működése első évtizedére a világháború, a forradalmak és az ellenforradalom nyomta rá bélyegét. 1932-ben Gömbös Gyula lett a miniszterelnök „Egyike volt azoknak, akik a politikával már 1918-19 traumája után kerültek kapcsolatba, így nem a »boldog békeidőket« álmodták vissza, hanem egy új Magyarországot akartak felépíteni. A háborús vereséget és Trianont az internacionalizmusnak és a baloldali »zsidószabadkőműves« rétegek művének tulajdonították. Velük szemben a keresztény és nemzeti Magyarország alternatíváját fogalmazták meg, melynek felépítésében a romlatlan parasztságra és a középosztályra számítottak.”

Ennek következményeként a Nyíregyházi Zsidó Dalkörről szóló tudósítások is elmaradtak. Kivételt képezett a közgyűlés összehívására vonatkozó, évente megjelenő felhívás. Így a dolgozat

írójának egy évtizednyi sajtó forrás áll rendelkezésre rekonstruálni a Zsidó Dalkör helyi kultúrában betöltött szerepét.

A városban 1944-ig több kulturális egyesület született és tekintette hivatásának a város polgárai egy részének, vagy egészének művelését. Jelentősebb szerepet töltöttek be: a Nyíregyházi Kaszinó Egyesület (1832-1944), a Szabolcsvármegyei Bessenyei Kör (Társaság) (1898-1944), Szabolcsvármegyei Turáni Kör Általános Közművelődési Egyesület (1916-1939); Gutenberg Kör (Munkások Közművelődési Egyesülete 1921-1925); Szabolcsvármegyei Benczúr Kör (1931-1938). Zsidó Dalkör (Nyíregyházi Zsidó Dal- és Kultúregyesület 1914-1944.)

Nyíregyházán 1864-ben alakult meg az első, egyesületi formában működő dalárda, Nyíregyházi Dalár-egylet néven. Őket a város fejlődése, polgárosodása során több más is követte. Voltak egyháziak (evangélikus, református, római- és görögkatolikus), tanintézetekben működők és foglalkozási ágak szerint szerveződők.

1913. év végén Nyíregyháza kulturális életében egy új énekkar, a zsidó dalkör alakulásáról adott hírt a Nyírvidék c. újság. A városban működő három izraelita vallási irányzat (ortodox, statusquó, neológ) közül a statusquó izr. hitközség tagjai körében vetődött fel a gondolat, hogy tömöríteni kellene a hitközség azon idős és ifjú tagjait, akik megfelelő hanganyaggal bírnak. A dalárda ötlete dr. Bernstein Béla főrabbi ösztökélésére került a megvalósulás stádiumába. Célul a zsidó templomi énekek művelését valamint műdalok előadását fogalmazták meg. December 14-én az izraelita iskola nagytermében tartották meg első értekezletüket a kezdeményezők s alakították meg az előkészítő, szervező bizottságot, amely egyrészt az alapszabály tervezet előkészítésére kapott felhatalmazást. A tervek szerint az egyesületben háromféle tagot gondoltak el: pártoló, működő és alapító tagokat.

A szervezőmunka gyorsan haladt. Az előkészítő bizottság 1914. február 1-re tűzte ki az alakuló közgyűlést és hívta meg mindazokat, akik érdeklődtek a zsidó egyházi énekek iránt és tagjai kívántak lenni a Nyíregyházi Zsidó Dalkörnek.

Dr. Bernstein Béla elnöklete alatt összeült előkészítő bizottság a Múlt és Jövő c. újság tudósítása szerint az alábbi tisztikart választotta meg: „Elnök: Fleiner Lajos, ügyvezető: Földes Márton, titkár: Faragó B., jegyző: Neumann Albert, pénztáros: Fenyvesi Kálmán, zeneigazgató: Füredi Henrik, háznagy: Weisz Dezső, gazda: Kelemen Károly. Bernstein Béla dr. főrabbit és Kun Mátyás hitközségi elnököt díszelnöknek tették meg.”

A hitközség téli imaházában megalakult egyházi énekkar néhány hónap eltelte után, május 15-én, pénteken este tartott istentiszteleten mutatkozott be először. Június hónapban már az alapszabályuk belügyminiszteri jóváhagyásáról tudósított a helyi lap.

A dalkör civil egyesületként működve rendelkezett alapszabállyal. Abban a dalkör legfontosabb döntéshozó szerve az évente összehívott közgyűlés volt. Rendes közgyűlést hívtak össze általában március hónapokban. Ennek a testületnek volt feladata az elvégzett munka értékelése az új vezető

testületek megválasztása. A tagoknak lehetőségük volt indítványokat tenni. Ha a közgyűlést határozatképtelenség miatt nem tudták megtartani, új időpontot határoztak meg s arról tájékoztatták a tagságot. A meghívásokat a dalkör megszűnéséig a helyi sajtó útján valósították meg. A közgyűlések összehívásáról 1944-ig vannak adatok.

A július hónapban rendezett gyászistentisztelet megrendezéséről így tudósított a Nyírvidék: A Szarvas utcai izraelita templomban a hitközség vezetői július 5-én „vasárnap délelőtt 11 órakor Őfensége Ferencz Ferdinánd trónörökös és fenséges hitvесе emlékére gyászistentisztelet fog tartatni, amelyre a hatóságokat, testületeket és a közönséget tisztelettel meghívja az izr. hitközség templom elöljárósága. A gyászistentisztelet sorrendje: Bevezető zsoltár. Énekli: a Zsidó Dalkör. Emlékbeszéd tartja: Dr. Bernstein Béla főrabbi. Gyásznének. Ima a nyitott frigyszekrény előtt. Él mólé rachamin. Hymnus. Énekli: a Zsidó Dalkör.”

Csak néhány hónap adatott meg a dalkör működésére. A több évig tartó nagy háború időszakában elnémultak a dalok, visszafogottá váltak a szórakozás formái. A Nyíregyházi Zsidó Dalkör tagjai is elvonultak a háború frontjaira s szolgálták a hazát előbb Galiciában, majd a háború különböző frontjain.

A háborút követően, 1919-ben nyílt lehetőség a dalkör újjászervezésére. Vezetői március közepén hívtak össze közgyűlést a folytatás feltételeinek megteremtésére. A március 15-re összehívott közgyűlés napirendjén szerepeltek: „1. Elnöki jelentés. 2. Pénztári jelentés. 3. Alapszabályok módosítása. 4. Új választások megejtése. 5. Költségvetés. 6. Indítványok.”

A közgyűlésen elrendezték a szervezeti kérdéseket, új vezető testületeket választottak. Fleiner Lajos elnök, aki vaskereskedéssel foglalkozott, beszámolója után jegyzőkönyvben örökítették meg az elhunyt tagokat. Bemutatta a jóváhagyott alapszabályokat. A régi vezetőség lemondása után a közgyűlés megválasztotta az új tisztkart. Elnöknek újraválasztották Fleiner Lajost. Ügyvezető igazgató Földes Márton lett. Zeneigazgatónak Füredi Henriket, karmesternek Neumann Albertet, titkárnak Faragó Jakabot, jegyzőnek Neumann Károlyt választották meg. Ezt követően a vezetőség tagtoborzásba kezdett és hívta az érdeklődőket meghallgatásra. Az alkalmasságról Füredi Henrik zeneigazgató döntött.

Hiába volt a törekvés, újabb akadályok merültek fel. A Tanácsköztársaság, a román megszállás, az ellenforradalmi események nem kedveztek az egyesületi életnek. 1921-ben alakultak úgy a társadalmi körülmények, hogy a dalkör életjelet adhatott magáról. Szeptember 17-én, a Koronaszálló adott helyet egy klasszikus hangversenynek, amelynek szervezője a Zsidó Dalkör volt. Programjában az alábbiak szerepeltek: „1. a) Szabados: Hiszek egy... b) Sulzer: Ma lovú. Énekli a dalárda 2. a) Rubinstein: Melódia, b) Nölck: A gitáros, c) Roever: Szerenád. Előadja: Füredi Samu gordonkaművész. 3. a) Halevi: Ária a Zsidónő operából. b) Leoncavallo: Mattin a la, c) Kühle: Für mich alléin. Énekli Kálmán Illés. 4. Schumann: Faschings schwank. Zongorán előadja: Zoltán

Bözsike. — Szünet. — 5. Beethoven Isten dicsősége. Énekli a dalárda. 6. a) Kun László: Szerenád a Tisza-ház előtt, b) Huber: Szózat variációk. Vonósnégyes Előadják: Handel László, Lenhorn Imre, Füredi Henrik, Füredi Samu. 7. Strauss keringő. Táncolja: Kohn Évi. 8. a) Bruch: Kol-Nidré, b) Dvorak: Bondo. Előadja: Füredi Samu gordonkaművész. 9. Zöld Károly: Bordal. Énekli a dalárda. A dalárda számait Kálmán Illés a debreczeni izr. ifjak dalkörének karmestere vezényli. – A zongorakíséretet Füredi Ernő látja el.” -tudósított a Nyírvidék.

A fenti programból is kitűnik, hogy Füredi Henrik zeneigazgató mellett Samu gordonkaművész testvére is szerepelt az előadók között. A karmesteri teendőket Neumann Albert helyett egy debreceni vendégművész (az ottani dalárda Karmestere) látta el, ahogyan a zongorakíséretet is a Debrecenből átjött Füredi Ernő. A vonósnégyes tagjai Füredi Samun kívül helybéli művészek voltak. Kohn (Kálmán) Évi, a későbbi táncművész és tánctanár mellett a Dalárda is debütált. A hangversenyről tudósító újságíró egyenként értékelte a produkciókat s tett megállapítást a Dalkörre vonatkozóan:

„A nemrégiben alakult nyíregyházi Zsidó Dalkör szombaton este 8 órakor tartotta első nagy nyilvános hangversenyét a Korona-szálló nagytermében. A hangversenyen mintegy demonstrációképen a nyíregyházi zsidó társadalom minden rétege képviselve volt s elmondhatjuk, hogy a Korona nagyterme ezúttal szűknek bizonyult az érdeklődők befogadására. A Zsidó Dalkör legutóbbi szereplése óta nagyot haladt, új erőket nyert s a megalakulásától máig eltelt haladási tempót vesszük zsinórmértékül, úgy a Zsidó Dalkör nemsokára egyik legkiválóbb zenei tényezője lesz városunk kulturális életének.”

Szeptemberben a Dalkör zeneművészeti szakosztálya volt a szervező. Decemberben a kultúrszakosztálya bábáskodott az egyesület december 25-i Chanuka-ünnepély megvalósításáért. Helyszíne a zsidó iskola nagyterme volt. Dr. Bernstein Béla ünnepi megnyitója, a gyertyagyújtás mellett a műsorban helyet kapott a zene és dal, volt előadás és szavalat. A programot helyi erőkre alapozták.

A híradások szerint: „A zsidó dalkör kultúrszakosztálya f. hó 25-én. vasárnap délután fél 6 órakor műsoros gyertyagyújtó (chanuka) ünnepélyt rendez a zsidó iskola nagytermében melyre az alapító és pártoló tagokat, egyszersmind az érdeklődőket ez úton hívja meg a rendezőség.”

Eltérően a hagyománytól az első Chanuka-ünnepélyt összekapcsolták a karácsony ünnepével. December 25-én este a kultúrszakosztály által összeállított műsoron az alábbi produkciók szerepeltek: 1. Sulzer, Matóvu: Énekli a dalárda. 2. Ünnepi megnyitó: Tartja Dr. Bernstein Béla főrabbi. 3. Chanuka gyertya gyújtás. Végzi Weiser Fülöp főkantor. 4. Moóz Cür: Énekli a dalárda. — Szünet. 5. a) Vonósnégyes. Mozart, Andante menuette b) Block—Bihari, Kesergő. Előadják: Handel László, Füredi Henrik, Füredi Zoltán Füredi Pál. 6. A makkabeusok emléke. Előadja Domány Sándor keresk. isk. tanár. 7. Szü Sórim: Énekli a dalárda. 8. Nem adom Írta: Kiss Arnold.

Szavalja: Klein Etelka. A dalárda számait Kálmán Illés úr, a debreceni Izr. Ifjak Dalkörének karmestere vezényli. Belépti díj nincs. Adományokat a Dalkör, Zeneművészeti, valamint a Kulturszakosztálya felszereléseinek javára köszönettel fogad a vezetőség.”

Az 1921 decemberében megtartott Chanuka ünnepélyt néhány év kihagyás után csak 1925-ben követte a többi s Nyíregyházán a Zsidó Dalkör által hagyomány teremtődött.

Az 1922. év elején nagy művészestély rendezésével hívta fel magára a figyelmet a Nyíregyházi Zsidó Dalkör. A Korona nagytermében Dr. Bernstein Béla főrabbi a Dalkör díszelnöke nyitó beszéde után, amely a zsidó kultúra erejéről szólt, a fővárosból hívott vendégek színesítették az estély színvonalát. Dr. Patai József a Múlt és Jövő szerkesztője A héber irodalom és egyetemes kapcsolatai címen tartott előadást. Utána Bársony Dóra a m. kir. Operaház tagja lépett a pódiumra. Számai: a) Saint-Sains: Delila áriája, b) Kiss József–Kuruc János: Mért oly későn?

Fehér József fővárosi előadóművész Patai Józseftől A te kezében, Kiss Józseftől Az Anyaszív, Emőd Tamástól a Három hatott, Jehuda ibn Sablatajtól A nőgyűlölő c verseket adta elő.

Bársony Dóra dalait, illetve Fehér József számait egyaránt az operaénekesnő férje, dr. Himmler Tibor zongoraművész kísérte.

A szünetet követően a zongoraművész Wolffsohn: Változatok zsidó népdalokról számai következtek, majd újra Bársony Dóra lépett a pódiumra és énekelt a) Goldmark: Die Quelle, b) Patai József - Dienzl Oszkár: Sulamit, látod-e a lángot? c. dalokat. Végül Fehér Artúr lépett a közönség elé. Az ő számai: Patai József: Eljött az ünnep, Letterisz: Tűzlátomás, Bialik: Oh fogadj szárnyad alá, Bialik: A talmudista (Patai József fordításai) voltak.

Az estét követően a Nyírvidéken elismerően írtak a rendezvényről: „Az est impozáns megnyilatkozása volt a zsidóságban élő nagy kultúráértéknek. Dr. Bernstein Béla főrabbi a zsidó kultúra erejéről és tartalmáról szóló mélyen járó fejtegetésével nyitotta meg az estét, amelyen Patai József dr. a Múlt és Jövő szerkesztője a héber költészetéről tartott értékes esztétikai nézőpontokból előadást. Bársony Dóra operaénekesnő több hangverseny szám forró lírájú előadásában lebilincselő varázssal csillogtatta énekművészeiét. Fehér Artúr előadóművész pedig hatalmas festői erővel, megrázóan szólaltatta meg a zsidó költészet mélyen megihlető varázsú remekeit.

A Zsidó Dalkör kultúrosztálya a város polgársága részére szervezett nagyrendezvények mellett havonta két alkalommal tartott rendes összejevetelt, amelyekről nem hiányoztak a kulturális elemek sem. Ezeket a helyi tehetségek közreműködésével valósították meg. 1922. február 12-én, vasárnap délután Lengyel László felolvasása, Fried Margit és dr. Lipschitz Endre szavaltai nyújtottak élményt a tagoknak és érdeklődő polgároknak. 26-án Glück Samu felolvasása, Rubin A. költeménye, Britz Zsófia és Mandl Évi szavaltata volt a kínálat.

Márciusban bővült a szervezők palettája. Kabaréval egybekötött táncmulatságot szerveztek a Korona nagytermébe. A 11-ére meghirdetett szórakoztató rendezvényen három számmal bemutatkozott a dalkör is. A rendezvényről elismerően tudósított a Nyírvidék:

„Hogy pedig ezek a szervek szorgalmasan és eredményesen működnek azt szombaton este a zsidó dalkör műsoros estjén tapasztalhattuk, ahol a nemrégben munkához látott férfikar tett tanúságot haladásáról. A kar Kálmán Illés energikus vezetésével három számot produkált elismerésre méltóan. A műsor egyébként igen változatos és hangulatos volt és több számával nyújtott élvezetet a termet színültig megtöltő publikumnak.

Fénypontja volt az estnek a Haydn trió, amelyben Füredi Henrikné meleg zongorajátéka, Füredi Henrik remek csellózása és Gyulaházi Miklós szépen kidolgozott hegedűjátéka. Klein Etta Patai Józsefnek Az Otthon című, alapos áttanulmányozást kívánó hosszabb költeményét adta elő rutinosan. A műkedvelők átlagon felülemelkedők voltak Friedmann Aranka bájos közvetlenséggel előadott dalszámait Krámmaer Bözsike Bök Mórral a kabarédeszkák kedves pajzánságával adták elő egy táncos duettet, nagy sikerrel. Jól alakított cigány volt Lengyel László a Bihari a bíró előtt c. jelenetben, egyebekben pedig, mint invenciózus konferáló kapott tapsokat. A műsort reggeliig tartó vidáman perdülő tánc követte Sáray Elemér muzsikájára.”

Április hónapban a szokásos havi összejövetelre is a Nyírvidék útján közzétett meghívóban invitálták a tagságot és az érdeklődőket. „A zsidó dalkör kultúrosztálya rendes összejövetelét, melynek tárgya Führer Ella felolvasása, Kálmán Illés (Debrecen) magánéneke, Propper. József szavalata, f. hó 23-án, vasárnap délután fél (3 órakor tartja az izr. iskola nagytermében.”

Ebben a hónapban tartották meg szokásos közgyűlésüket, amelynek fontos eseménye volt az általános tisztújítás. Augusztusban rendkívüli közgyűlést tűztek ki 6-ára amelynek feladata az alapszabály módosítása volt. Azt azonban sem 6-án, sem egy újabb időpontban 20-án nem tudták megtartani. November 26-án valószínűleg határozatképes lett a testület s ott megválasztották a Dalkör dal-, zene és kultúrszakosztályainak vezetését is.

Az új vezetés december 12-én műsoros est szervezésével mutatkozott be, amelynek sikeréről a Nyírvidék is beszámolt: „A nyíregyházi zsidó dalkör anyagi eredményekben, erkölcsi értékekben egyaránt rendkívül gazdag műsoros estet rendezett vasárnap a Korona nagytermében, amelyet még soha sem láttunk ily zsúfoltan.”

Az esten fővárosi vendégek is szerepeltek. Dr. Szabolcsi Lajos az Egyenlőség c. lap főszerkesztője dr. Bernstein Béla főrabbi köszöntése után „Köszönetet mond a nyíregyháziaknak, akik ennek az estnek jövedelmét a külföldön tanuló zsidó ifjak segélyezésére ajánlották fel. – Majd elmondja, hogy Szabolcs iránt nemcsak mint édesatyja szülőföldje iránt, de irodalmi szempontból is élénken érdeklődött mindig. Itt élt a csodálatos kállói rabbi, itt őrzik a muzeumban azt a héber feliratú pecsétnyomót, mely a honfoglalás korából való, Szabolcs izzó hazafiságu zsidókat adott az

országnak.” Szabolcsi felolvasása után „Bán Erzsébet gyönyörű orgánnummal, nagyszerű muzikalitással előadott áriáiban és dalaiban, Fehér Artúrnak hatalmas skálájú, megrázó erejű előadóművészeiben, Zoltán Erzsébet értékes zenei tudással játszott zongoraszámaiban gyönyörködött a közönség. Fehér különösen Petőfi dalaival ért el fenomenális sikert.

A szereplőknek sokat kellett újrázniuk sem Bán Erzsébetet, sem Fehért nem akarták a Pódiumról leengedni. Az est befejezésül Szabolcsi Lajos egy középkori regét olvasott fel nagy hatással.”

1923 áprilisában az alapszabály módosítása céljából rendkívüli közgyűlést hirdettek. A 29-i közgyűlés nem volt határozatképes így azt május 13-a után 27-re hirdették meg. A változtatásról nincsenek források, ahogyan az azévi programokról sem.

1924. február hónapban egy újabb kultúrestély szervezéséről tudósított a Nyírvidék. „A zsidó dalkör kultúrosztálya már két ízben rendezett oly magas színvonalon álló, értékes kultúrestélyt, melyek közönségünk emlékezetében mély nyomokat hagytak. Most február 19-én akar jótékony célra (a budapesti zsidó diák-segítő bizottság alapja javára) nagyszabású estélyt tartani, mely igen élvezetesnek ígérkezik. Nemcsak kiváló fővárosi szavaló és énekművészek fognak közreműködni, de dr. Hevesi Simon budapesti főrabbi is megígérte megjelenését, egy előadás tartása céljából.” Sajnos a megvalósulásról sem az elmaradásról nem maradtak fenn adatok. Márciusban három alkalommal is hívták tagjaikat a 30-án tartandó közgyűlésre. Valószínűleg a 10. közgyűlés elvégezte feladatát, mert április 23-ra a tisztikart és a választmány tagjait hívták tanácskozásra az izraelita hitközség tanácstermébe.

Május 4-re rendkívüli közgyűlést hívott össze a Dalkör vezetősége. Napirenden lévő kérdések voltak: „1. Ügyv. igazg. jelentése. 2. Elnöki szék betöltése. 3. Pénztárnoki állás betöltése. 4. Esetleges megüresedő helyek betöltése. 5. Esetleges indítványok.”

A közgyűlés megtartásáról a Nyírvidék az alábbi tudósítást tette közzé: „A Nyíregyházi Zsidó Dalkör f. hó 4-én megtartott közgyűlése a megüresedett elnöki székbe Lichtmann Lukács Vilmos urat választotta meg egyhangúlag, alelnök dr. Guttmann Zsigmond, pénztárnokká pedig Kohn I. Ignác urat választotta meg. Az újonnan megválasztott elnököt Friedmann Vilmos rabbi társelnök közvetlen és meleg szavakkal üdvözölte, méltatva azokat az érdemeket, amelyeket a megválasztott elnök az egyesület érdekében 10 éven át, mint alelnök szerzett, azon reményének adva kifejezést, hogy az elnöki székben eme buzgó munkálkodását még fokozottabbb mértékben fogja kifejteni. Az újonnan megválasztott elnök meghatva köszönte meg az iránta megnyilvánult újabb bizalmat, ígérve, hogy az egyesület érdekében tőle telhetőleg mindent el fog követni, hogy ezen fejlődő kulturális intézményt felvirágoztassa és kitűzött céljához segítse.”

A fenti közleményből kiderül, hogy a korábbi elnök nem tudta betölteni tisztét. Lichtmann Lukács Vilmos gépnagykereskedő, aki tíz éves alelnöki tapasztalattal rendelkezett biztosította a folyamatosságot. Társelnöke Friedmann Vilmos rabbi, alelnöke az a dr. Guttmann Zsigmond

ügyvéd lett, aki a hitközség iskolaszékének elnöki tisztét töltötte be (a zsidó iskola Kardos Istvánja), volt ügyésze a Chevra Kadisának (jótékonyági és vallásos egyesülés), tagja a Poel Cedek Egylet (Iparos Segélyező Egylet) választmányának. 1930-ban bekövetkezett halála nagy vesztesége volt a város zsidó közösségének. Khon I. Ignácot iparosként tisztelték a városban.

Az új vezetőség a hosszú ideig életjelt sem adó Dalkör tagjait munkára fogta és 1925 elejétől aktivizálta. Március első vasárnapján hangverseny keretében mutatkozott be az izraelita elemi iskola nagytermében. A hangverseny elején Lichtmann Lukács Vilmos elnök szólt a megújult Dalköréről. Őt dr. Bernstein Béla követte, aki a zsidó egyházi ének múltjáról osztotta meg gondolatait. „Rámutatott az ősi énekszervezetekre, a zsidók hajdani hatalmas kórusaira. Az ősi énekek a zsidók szétszóródása után elvesztek, vagy elvegyültek különböző népek dalköltészetében. Újabban ismét felvirágzott az énekköltés, a dal kultiválása, amely hatalmas erőt ad a lelkeknek. A nyíregyházi zsidó dalkör is az ének kultuszával fokozza a lelkekben a hitet és a bizakodást.” A főrabbi előadása után a fehérsapkás énekkar lépett a színre és Adler Sándor vezetésével „adott elő egy héber szövegű énekkompozíciót.” Az énekszám után Friedmann Vilmos ismertette tanulmányát, amelyben a zsidó dalköltészetet méltatta.

Ő utána „... a dalárda Lányi: Magyar ifjúság c. hazafias gyűjtőhatású dalát adta elő, azután Rosenblüh Ottó szavalta el Kiss József «Jehova» c. költeményének egy nagy egységét kitűnő értelmezéssel, árnyalással, nagy hatást keltve. A szép szavalatot újra énekkari szám követte s az előadott héber ének keretében Adler Sándor melegen zengő baritonja és ének előadói készsége jól érvényesült. A kórust Handel László bravúros hegedűjátéka követte Händel-Hubay: Lorgettó-ját, majd egy Vecsey számot játszott el könnyed és meleg előadásban, Bodor Pál precíz harmónium kísérete mellett. A műsort Beethoven: Isten dicsőségével végezte a sok reményre jogosító fiatal dalárda.”

Március 25-én a Dalkör megtartotta 12. évi rendes közgyűlését. Ősszel újra kezdődtek a próbák, amelyről a működő tagokat a sajtó útján értesítették. „A Zsidó Dalkör értesíti tagjait, hogy a gyakorló órák a következő napokon tartatnak meg: hétfőn este 8 órakor a két tenor; szerdán este a két basszus. Vasárnap délután 2 órától összpróba, valamint tagfelvétel.”

Néhány év kihagyás után december hónapban visszatértek a Chanuka ünnepély megtartásához. A Chanuka-esti rendezvényüket 17-re tűzték ki. Az ingyenes jegyeket Fleiner Lajos üzletében lehetett beszerezni. A Nyírvidék 17-én közölte az est programját s 19-én számolt be az ünnepi hangversenyéről. Kicsinyek bizonyult az izraelita elemi iskola nagyterme. Lichtmann Lukács Vilmos elnök köszöntője során ecsetelte a Dalkör nehéz anyagi helyzetét az újjászervezés körülményeit. „Beszámol a Dalkör reorganizációjáról és hogy a karmesteri funkciók betöltésére két kiváló szaktudású férfiút, Neumann Albertet és Havas Bélát sikerült megnyernie. Utána Weiser Fülöp főkantor mélyen zengő baritonja kíséretében meggyújtja a Chanuka-gyertyákat. – Dalkör

szereplésével dokumentálta, hogy Nyíregyháza dalkultúrájának jelentős tényezője! Az egyes dalszámok, «Moájz Cür» «A Remény» «Finn-dal», «A dal» és «Adájn-Ájloom» egytől-egyig fegyelmezettségéről és művészi kiképzésről tanúskodtak. Harmonikus, ügyes kidolgozásuk általános hatást keltett. Klein Etta úrleány két szavalata, mély interpretátori készségről, meleg, átérzésről tett bizonyosságot. A költemények gondolatait művészi mimikával és gesztusokkal kísérte. Nagy sikert aratott. – Vajda László, Szabolcsi Lajos «Prológ» és Kiss József «A Chanuka» című költeményét szavalta. Orgánuma, hangsúlyozása temperamentuma szavalóképességről és rutinról tanúskodtak. Meleg tapsokat kapott. A nagyszerű Chanuka estély, melyet hisszük, a «Zsidó Dalkör» fokozottabb és az irodalmi szakosztály állandóbb jellegű működése fog követni, Lichtmann-Lukács Vilmos elnöki zárszavaival ért véget.”

A fenti tudósításból kitűnik, az estélyt helyi erők közreműködésére alapozták s megoldódott a karvezetői kérdés is.

Az 1926. évet a farsang időszakához igazodó műsoros táncestéllyel indította a Zsidó Dalkör vezetése. Időpontját február 27-re tűzték ki. A nagy érdeklődést kiváltó eseményt egy vigalmi bizottság létrehozása és annak bejelentése váltotta ki. A Nyírvidék tudósítása szerint: „Alig pár napja pattant ki az örvendetes hír és ma már Nyíregyházán mindenki erről a kivételes ígértű, szezon érdekességű, szigorúan elite mulatságról beszél, amely kuriózum gyanánt szuggesztív erővel vonzza a mulatni vágyó ifjúságot. Mert mindenki tudja, hogy a «Zsidó Dalkör «

műsoros táncestéi művészi nívó és igazi, parázs, báli jókedv tekintetében első helyen állnak. Aki a békebeli forró báli éjszakák hangulatát akarja élvezni, az nem hiányozhat erről a szezon eseményről, amely a Korona dísztermében fog lezajlani.

Amint értesülünk, nem kevesebb, mint 100 tagú rendező-gárda fáradozik azon, hogy a nyíregyházi fiatalság számára egy örökké emlékezetes estélyi élményt szerezzen. De nemcsak a táncos kedvű ifjúság számára kínálkozik alkalom egy felejthetetlen farsangi éjszaka eltöltésére, mert a tánc előtt olyan grandiózus műsorban lesz része a közönségnek, amelynek megtekintése a dal és művészet igazi élménye lesz.

A «Zsidó Dalkör», amely ma már Nyíregyháza dalkultúrájának jelentős faktora, szebbnél-szebb dalszámokkal szerepel. Nyíregyháza legjobb műkedvelői adják elő, Heltai Jenő egyik kacagtató vígjátékát. Lesz ezen kívül női énekszám, zeneszám, szavaltat, táncszám, kuplé stb., egyszóval mindaz, ami a tartalmas, nívós műsor feltétele. Eredeti prológgal vezeti be a műsort a Nyírvidék egyik poétája, a «Véres csókot adott az élet» című verseskötet szerzője.

A kivételes sikerrel kecsegtető estély programjával kapcsolatban még egy különös meglepetés várakozik a publikumra, amellyel legközelebb fogunk beszámolni. Mindenesetre már most megállapítható, hogy a «Zsidó Dalkör» táncestélye a szezon egyik legsikerültebb mulatságának ígérkezik.”

100 tagú vigalmai bizottság működött közre a műsoros táncestély megszervezésében. Voltak védnöknői Bodor Zsigmondné, Dr. Bernstein Béláné és Dr. Flegmann Jenőné úrasszonyok személyeiben, akik biztosították az alapos előkészületeket és ez által a sikert. A programban a dalkör szereplése mellett tervezték Heltai Jenő 1 felvonásos vígjátékát. Megnyerték a rendezvénynek, a nyíregyházi közönségnek a híres, csodás szépségű budapesti táncművésznőt, Radócz Juliskát, aki előtte éppen Prágában volt fellépésen. A szervezők a tánc, a dal, a vígasság mellett gondoskodtak komoly zenéről, versről és prózáról is. A Nyírvidék a rendezvény napján tette közzé a végleges programot, ami még mindig tartogatott meglepetéseket.

„1. Prológ: Írta és előadja: Kászonyi F. József.

2. Magyar népdalok (Fichter- Kovács) Énekli a Dalárda.

3. Modern színpadi táncok Lejti Radócz Juliska táncművésznő.

4. Apa és fiú (Patai). Szavalja Vajda László.

5. Héber-dal Énekli a Dalárda.

Szünet.

6. Heltai: »A nagy nő« Vígjáték 1 felvonásban. Rendező: Róth Sándor. Szereplők: A primadonna – Kepes Rózsika. Hornicsákné – Gerő Erzsébet. Lenke a leánya: Herskovits Rózsika, Csobolya: Löve Lajos, Háziúr: Fleiner Károly, Szedlák suszter: Rubin Nándor.

7. Hegedűszóló (Haendel: Largó és Dvorzsák: Humoreszk) – Előadja: Handel László. Zongorán kíséri Havas Józsefné úrnő.

S. Klasszikust tánc Lejti: Radócz Juliska táncművésznő.

9. Rákóczi-nóta. A »Némó« operából. (Gróf Zichy) Énekli a Dalárda. Zongorán kíséri Havas Józsefné úrnő.

Konferál: ? ? ?

Tánc közben női szépségverseny.”

Április 2-án jelent meg a Nyírvidék tudósítójának értékelése. Ebből derült ki, hogy az estet a Nyíregyházi Zsidó Dalkör elnöke, Lichtmann Lukács Vilmos elnök nyitotta meg. Utána csak elismerően írtak a programban szereplők magas színvonalú előadásairól. „A dalkör három számmal szerepelt a műsoron. Először magyar népdalokat, azután egy héber dalt és végül a «Némó» opera Rákóczi nótáját adta elő. Mindhárom számot kitűnő betanulással és meglepő sikerrel interpretálta.” „Az egyes számok előtt Stark Andor konferált sok humorral és szellemességgel. A műsor után megkezdődött a tánc, mely Müller József cigányprimás ropogós muzsikája mellett, a legjobb hangulatban a kora reggeli órákig tartott.

A nagyszerűen sikerült műsoros estély megrendezésében Feuer Miksa a «Zsidó Dalkör» vigalmai bizottságának elnöke lankadatlan munkával járt elől, de időt és fáradságot nem kímélve dolgoztak a

siker érdekében Lichtmann Lukács Vilmos, elnök, Földes Márton alelnök, valamint a karmesterek, Neumann Albert és Havas József.”

Nem találunk adatot arról, hogy a beharangozott táncművész nő közreműködésére sor került volna.

A Dalkör vezetése április 18-ra hívta össze az éves közgyűlést, amelyen a meghívó szerint a beszámoló mellett a választmány és zenebizottság tagjainak megválasztása is szerepelt.

Augusztus hónapban egy nagyszerű nyíregyházi polgár, Baruch Arnold temetésén működött közre a dalárda. A Nyírvidék beszámolója szerint: „A megboldogult a hitközség tanácstermében volt felravatalozva, honnan gyermekei a hitközség és a Szentegylet elöljárói kivitték a gyászszászlókkal ékesített templom előtti térre.

Weiser Fülöp főkantor egyházi éneke után, dr. Bernstein Béla főrabbi majd Bodor Zsigmond hitközségi elnök méltatták hatásosan elévülhetetlen érdemeit. Az egyházi gyászszerződés befejeztével, díszruhás városi hajdúk sora között indult el a temetési menet. Ahol elvonult a gyászmenet mindenütt legördültek az üzletek rolói, hogy ezáltal is kifejezésre jusson a tisztelet és megbecsülés, amellyel a nyíregyházi kereskedők az elhunytat mindenkor körülövezték.

Kint a temetőben a nyitott sírnál Friedmann Vilmos helyettes rabbi és Schwartz Ede szentegyleti elnök megrendítő fájdalommal, könnyeket fakasztva búcsúztatták az elhunytat hozzátartozói és a különböző testületek nevében.

Utána a »Zsidó Dalkör« megható gyászdalt - adott elő, majd dr. Friedlieber Manó főtorzsorvos búcsúzott el az elhunytól.”

November végén a hagyományos Chanuka ünnepély 30-i megtartásáról adott hírt az újság. A nyírvidék kettő nappal később már közölte a programot is.

„A nyíregyházi »Zsidó Dalkör« november 30-án, kedden este fél 9 órai kezdettel rendezi szokásos Chanuka-ünnepélyét a zsidó iskola dísztermében. A »Zsidó Dalkör« hangversenyei iránt mindig kivételesen nagy érdeklődés szokott mutatkozni; most azonban még az eddigieket is felülmúló siker biztonságával lép a Dalkör a közönség elé, mert néhány héttel ezelőtt teljesen reorganizálva, tervszerű programmal, nagy intenzivitással kezdi meg működését az idei hangversenyszézonban. A keddi hangverseny elé éppen ezért nagy várakozással tekint a közönség. Az ünnepélyt Lichtmann-Lukács Vilmos, a »Zsidó Dalkör« elnöke nyitja meg. A dalkör négy számmal szerepel a műsoron. A szavak között Perimann Böske, Kiss József »Az ár ellen« című versévei fog nagy hatást kelteni. Nagy sikere lesz Grósz Olga »Monológ«-jának valamint »Az anyakönyvezető« című egyfelvonásos tréfának, melyet kitűnő műkedvelők adnak elő. Az egyfelvonásos női főszereplője Gerő Böske, aki mint műkedvelő már sok sikert aratott. Végül a műsor kiemelkedő számai között foglal helyet Nyíregyháza egyik legjobb vonós négyese, melynek tagjai: Handel, Glück, Ruzsek és Veres urak. Az ünnepély iránt oly nagy az érdeklődés, hogy a

rendezés azzal a kéréssel fordul a közönséghez hogy lehetőleg jóval az ünnepély kezdete előtt szíveskedjen megjelenni, az ülőhelyek biztosítása végett, amely különben a Földes-féle drogériában máris eszközölhető.”

December 1-én a Nyírvidék 10 elemből álló programról tudósította az érdeklődő közönséget:

„Elnöki megnyitó.

1. Dalol a láng... Írta és szavalja Kászonyi F. József.
2. Gyertyagyújtás a Dalkör közreműködésével.
3. „Az ár ellen" (Kiss József). Szavalja Perltnann Böske.
4. Schubert quartet. Op. 125. Előadják Handel, Qlück, Ruzsek és Veres urak.
5. Viharban" (Dürner). Énekli a Dalkör.

II.

6. Két magyar dal (Sztonajovics-Tóth). Énekli a Dalkör.
7. Vonós négyes. Bihari kesergője (Bloch József).
8. Monológ. Előadja Grósz Olga
9. „Az anyakönyvvezető" (tréfa 1 felvonásban.)

SZEREPLŐK:

Bús Péter írnok, Rubin Nándor Rózsa, a felesége Gerő Böske Az óvatos vőlegény Willinger Dezső Az elszánt vőlegény Vajda László A menyasszony Grósz Olga Flórián szolgál.

10. Haller részlet. Énekli a Dalkör.

Elnöki zárszó.”

December 4-én a rendezvényről tudósító újságíró az addigi rendezvényeket is felülmúló sikerről számolt be. Lichtmann Lukács Vilmos megnyitójában többek között beszámolt arról, hogy a Dalkör berkein belül megalakult az irodalmi szakosztály. A dalkör fellépéséről szóló tájékoztató az alábbi volt: „A Dalkör négy számmal szerepelt a műsoron, melynek mindegyike után frenetikus tapsorkán viharzott fel a teremben. A »Alóajzcür« és a »Hallelrészlet« Neumann Albert karmester vezényletével, épp oly precíz kidolgozásban csendült fel a hallgatóság előtt, mint a »Két magyar dal« és a »Viharban« című dalszámok, amelyeket Havas József karmester dirigált.”

1927-ben a Dalkör szokásos purimi estélyét március 19-én kacagó estté kívánták formálni. Programja és az elérni kívánt célt a szélesebb nyilvánosság már a rendezvényt követően ismerhette meg A Nyírvidék részletes tudósítása szerint: „Szombaton este rendezte szokásos purimi hangversenyét, amely óriási érdeklődés mellett folyt le az izr. elemi iskola nagytermében. Lichtmann Lukács Vilmos lendületes elnöki megnyitó beszéde után Gerő Böske ötletes prológgal vezette be a műsort, amelyet a rendkívül bájos és szép úrilány meglepő előadói készséggel sziporkázó kedvességgel adott elő. – Hatalmas tapsorkán jelezte a Gerő Böske sikerét. A Dalkör négy számmal szerepelt a műsoron, mely közül a »Schoschanes« és »Vátorem« című dalokat

Neumann Albert karmester, míg a »Barcarollá«-t és »Csüördögölőt« Havas József karmester dirigálta. Mind a négy szám a Dalkör precíz felkészültségéről tett bizonyosságot. A művészi kidolgozású darabok a két kiváló karmester vezetésével őszinte nagy sikert arattak. Goldstein Sándor egy zsidó népdalt énekelt Szántó László zongorakíséretével és zengő baritonja mély rokonszenvre talált. Majd Farkas Mancsi »A magyar lány« című monológban brillírozott. – Ügyes és megnyerő előadását zajos tapssal honorálta a közönség. Nagy derűtség kísérte Neumann Albert »Helyi aktualitásait«, amelyet Klein Gyula interpretált kiforrott előadói talentummal. Állandó kacagás kísérte a »73-as számú őrház« című tréfát, amelynek Klein Gyula, Gerő Böske és Rubin Nándor voltak a szereplői. Klein Gyula élethű játéka és imitáló képessége és Rubin Nándor komikai készsége teljes mértékben érvényesült. Külön kell kiemelnünk Gerő Böskét, aki pazar kedvességével és rendkívül eleven, megnyerő játékmórával frappírozta a közönséget. – Róth Feri meleg átérzésű és elsőrangú technikájú gordonkajátékát, melyet Havas Józsefné úrnő kísért zongorán művészi tökélyvel – viharos tapssal jutalmazta a közönség. A műsor egyik kiemelkedő száma volt a »Katalin« című egyfelvonásos tréfa, melyben Képes Rózsi nyújtott lebilincselően kedves és behízeltő játékaival, finom illúziót keltő és a műkedvelői nívón felülemelkedő alakítást. Rubin Nándor a tanár szerepében olyan eredeti és mély komikai vénáról és egyéni játéktípusról tett tanúságot, amely egyenesen predesztinálja a hivatásos színészi pályára. Klein Gyula és Willinger Dezső kifogástalan játékkal és nagy rutinnal töltötték be a darab többi szerepeit. A nagyszerű hangverseny Lichtmann Lukács Vilmos elnöki zárszavaival ért véget.

Április hónapban a Nyíregyházi Zsidó Dalkör képviseltette magát a mártírhalált halt Kovács István főhadnagy emléktábla avató ünnepségén.

Június hónapban megosztotta értesülését a helyi újság, amely szerint: „...a Zsidó Dalkör vezetősége nagy áldozatkészséggel templomi énekkart szervezett, amelynek vezetésére sikerült megnyernie az országos nevű Lusztig József [Ferenc] karmestert, aki a budapesti, miskolci híres templomi karok vezetője volt évekig. A próbák serényen folynak és bizonyára csak emelni fogja a templomi áhítatot a szép vegyeskar éneke.” Az új karmester vezetésével az énekkar építése folyamatos volt. Működő tagokat toboroztak és tagfelvételi próbára invitálták azokat.

Bemutatkozásukra a decemberi Chanuka estélyen került sor. A dalkör vezetése gazdag tartalmú zenei és irodalmi programot állított össze. Megtartására az iskola dísztermében, december 25-én vasárnap este került sor. Programját a rendezvény napján ismerhette meg az érdeklődő közönség.

„Elnöki megnyitó: (Lichtmann-Lukács Vilmos.) 1. Gyertyagyújtás. Végzi Weiser Fülöp főkantor a Dalkör közreműködésével. 2. Ünnepi beszéd. Tartja dr. Bernstein Béla főrabbi. 3. Perlmann Erzsébet úrlány szaval. 4. Árvalányhaj (Petőfi). Énekli a Dalárda. 5. Héber duett. Éneklik: Perlmann A[rnold]. és Weiser J[ános]. 6. Feuer Ilonka úrlány szaval. 7. Vadvirág (Szenes Bélától.) Vigjáték. Szereplők: Ifj. Hoczlinger: Klein Gyula. Marika: Gerő Böske úrlány. Bloch: ? ?

I. nagysága: Radó Ilonka úrleány. II. nagysága: Heisler Böske úrleány. III. nagysága: Fisch Klára úrleány. 8. Tiszborách (Goldstein) Énekli a Dalárda. A Dalárdát Lusztig Ferenc karmester vezeti.” Nagy siker övezte a rendezvényt. Erről a Nyírvidék 31-én számolt be. A dalárda fejlődéséről, közreműködéséről a következőt írta: „Az újonnan átszervezett dalárda négy értékes számmal szerepelt a műsoron. A nemrégiben szerződött és országSZerte ismert Lusztig Ferenc karmester máris jelentékeny mértékben fejlesztette a dalárda teljesítőképességét. Fegyelmezettség, meglepő összhang és a kidolgozás harmonikus egysége, biztonsága olyan auspiciumok, melyek a legteljesebb művészi kifejlődés reményére jogosítanak.”

1928 februárjában egy örömteli eseményen működött közre a dalkör. Az Egyenlőség c. újsághoz eljuttatott információk sok értékes adattal szolgálnak a felekezeti béke példakép városának közösségéről. „Január 31-én a társadalmi és felekezeti élet kiváló tagjának, a város- és megyeszerte népszerű Bodor Zsigmond hitközségi elnök, nagybirtokosnak. Cornélia leánya kötött házasságot Gyulaházi Miklós földbirtokossal, néhai Gyulaházi Samu földbirtokos fiával, a néhai hírneves Reismann Hermann kisvárdai földesúr unokájával. A polgári esketést dr. Bencs Kálmán polgármester, kormányfőtanácsos végezte. Az örömszülők iránti általános nagy tisztelet és szeretetteljes ragaszkodás meghatóan nyilvánult meg a hatalmas közönség impozáns megjelenésében, mely a templomot és környékét zsúfolásig megtöltötte. A fiatal párt dr. Bernstein Béla főrabbi eskette. Hozzájuk intézett beszéde, a szónoklás igazi remeke volt, egyformán hatva mélyértelmű szavaival a szívre és értelemre. Eléjük állította plasztikus megvilágításban a közjóért lelkesedő és cselekvő szülőket. Az ő példájuk lebegjen előttük a most kezdődő új életükben. Az énekrészeket gyönyörűen interpretálta Weiser Fülöp főkantó, kit a Nyíregyházi Zsidó Dalkör megható hangú kórusa kísért. Az esküvő utáni gratuláción is nagyon sokan jelentek meg a lakodalmas háznál. A statusquo hitközség képviselőtestülete élén, Baruch Artúr alelnök üdvözölte benső baráti szavakkal az örömszülőket és az ifjú párt. A hozzá csatlakozott orth. hitközség, Chevra Kadisa, Poel Cedek Egylet, Bikur Cholim Egylet és Zsidó Dalkör vezetői nevében is meleg ragaszkodásukról biztosította a hitközség szeretett elnökét. Utána dr. Flegmann Jenőné a Nyíregyházi Szt. Nőegylet elnökasszonya tolmácsolta kedvesen egylete nagyszámú asszonytáborának üdvözlését. Bodor Zsigmond meghatóan köszönte meg az apai örömeiben való szíves osztozást, melyből erőt merít a felekezet jó voltáért való további munkálkodásához.”

A Nyíregyházi Zsidó Dalkör legközelebb 1928 márciusában, az 5-én megrendezett Purim-esten adott hír magáról. A rendezők tartalmas programot állítottak össze: „1. Megnyitó. Tartja: Friedmann Vilmos rabbi, társelnök. 2. Quartett. Bloch- Bihary: Tavasz dal. Kun László: Szerenád a Tisza-ház előtt. Előadják: Spiegell Lajos, Lówy Jenő, Menczeiesz György, Wallrabenstein Frigyes, a Füredi-zeneiskola növendékei. 3. Héber-dalok. Énekli: Perlmann Arnold. 4. Víg jelenet. Előadják: Egy úr és a közönség. 5. Kuplék. Előadja: Lusztig Ferenc. 6. Versek: Szavalja: Bognár Miklós. 7.

Szenes: Az új fürdőmester (Bohózat). Szereplők: Művésznő: Radó Ilonka. Méltóságos úr: Heiszler Jenő. Fürdőigazgató Willinger Dezső. Fürdőmester: Goldstein Bertalan. Tanti: * * * Egy sovány úr: Gyenes Sándor. Egy úr, aki masszást óhajt: Blau Sándor. 9. Purim rabbi: Klein Gyula. 10. Kuplák. Előadja; Lusztig Ferenc.” A purimestély hagyományosan jól sikerült.

Éves rendes közgyűlésüket március 26-ra hirdették meg. Március 15-én, a városi ünnepségen Nyíregyháza öt dalárdájának együttes fellépése színesítette a megemlékezést. „Megírta a Nyírvidék hogy a szabadság nagy ünnepnapján, március 15-én megható ténye volt Nyíregyházán az ünnepségnek amikor a város dalárdái együttesen énekelték a Himnuszt és a Hiszekegyet. Az együttes érzéseket és eszmeiséget dokumentáló hatalmas kórusban a Városi Dalegylet, a Tisztviselő Dalkör, a Tanítóképző énekkara és a Munkás Dalkör mellett ott énekelt hazafias lélekkel a Nyíregyházi Zsidó Dalkör is.”

Legközelebb December hónapban hallatott magáról a Zsidó Dalkör. Két jeles személyiség dr. Bernstein Béla főrabbi és a Debreceni Zsidó Főgimnázium igazgatója, Kardos Albert közös szervezésében került sor december 15-én tartott kultúrestélyre. Jellegét tekintve vallásos kultúrest kerekedett a szervezők munkája nyomán s azon debreceni vendégművészek működtek közre. A Nyírvidék a rendezvény napján tette közzé a programot: „A nyíregyházi Zsidó Dalkör kulturszakosztálya ma, szombaton este fél 9 órai kezdettel tartandó vallásos kultúrestet tart, amelynek műsora a következő: Lichtmann Lukács Vilmos elnök üdvözlő szavai. 1. Megnyitó. Tartja dr. Bernstein Béla főrabbi. 2. Jiszgádél (Szabolcsi Lajos). – Előadja: Andai B. Cornélia. – 3. Dr. Kardos Albert, a debreceni Zsidó Főgimnázium igazgatójának előadása. 4. Mozart: » Figaró áriája«, Brück Emil-Kiss József: »Óh miért oly későn« Énekli: Grünhut Tivadar (bariton szóló). – Zongorán kíséri: Brück Emil zeneszerző. 5. Heiser: A pusztai sir. Kacsoh: Rákóczi megtérése, Énekli: Róth Sándor, a Magyar-Hollandi Biztosító titkára. Zongorán kíséri: Gara Lilly. 6. Visszavárlak (Endrődi Sándor). Előadja: Friedmann László. 7. Puccini: »Tosca szépária«, Brück Emil-Kiss József: »Varró leány dala«. Énekli: Klein Sándor (tenor szóló). Zongorán kíséri: Brück Emil zeneszerző. 8. A mainzi rabbi: (Szabolcsi színre alkalmazott novellája.) – Előadják: Friedmann László és Vajda László .”

Dr. Szabolcsi Lajos verse a Jiszgadal több alkalommal is szerepelt a Nyíregyházi Zsidó Dalkör műsorán. Értékei miatt azt most itt közreadjuk.

Jiszgadal

Írta: SZABOLCSI LAJOS.

Hallottátok már?

Künn, az őszi ködbe,

Valami sóhajt, fájva, nyöszörögve.

Valami sír... a tarlott réten át,
 És sírnak a lombok és sírnak a fák
 Halljátok-e? hogy zeng, hogy zúg, hogy száll,
 Hogy muzsikál a ködben a halál.
 Halljátok-e?
 Jiszgadal, jiszgadal...

Gettók imája... Bús sikátorokban,
 Ahol a lépés félve, fájva dobban –
 Kínzottak, bénák, rongyosak és szentek,
 Kik mindig, mindig csak temetni mentek–
 Látjátok őket? Hosszú, hosszú sorba
 Ott lépnek ők büszkén és megtiporva,
 Százezer koldus ... arcuk egybefoly,
 Kezükből könny és arcukon mosoly,
 Fejük felett gettók imája száll –
 Halljátok-e?
 Jiszgadal, jiszgadal...

Ez volt a dal!
 Szülték az ezredévek,
 Ez volt a zsoltár, menyegzős ének,
 Mint fekete pillangó, reszketett
 A fájó dallam, kis bölcsők felett.
 És ezt a dalt mindünknek tudni kellett,
 A gyermek tudta sápad könyve mellett,
 Az ifjú tudta s tudták az apák –
 Ez dörömbölt a börtönfalán át,
 Ez harsogott a véres máglya-füstbe,
 Ezt hallgatta az őszi hold ezüstje.
 És szólt a dal: Oh jaj, meghalni fáj –
 Halljátok-e?
 Jiszgadal, jiszgadal...

Ti, kik itt ültek, sok boldog ifjú, lány,

Mentek ti is majd koporsók után.
 Látjátok majd a temetőkaput,
 Hol a homályban elvész minden út.
 Ti is, ti is, egy szörnyű pillanatban
 Majd meghalljátok, mit jelent e dallam!
 Mikor nincs válasz és nincs felelet,
 Amikor minden elvégeztetett.
 A temető az mindenkire vár –
 Halljátok-e?
 Jiszgadal, jiszgadal...

Én elmondom most nektek, mit jelent
 Sírok felett a temetői csend.
 Mert vannak percek s késő már a bánat:
 Tiszteld apádat és tiszteld anyádat!
 Tiszteld, ki téged fájva hordozott,
 Tiszteld, ki érted lázba dolgozott,
 Tiszteld, míg él és lábai előtt
 Rakj szőnyeget és virágos mezőt –
 Mert aztán késő, minden hiába már –
 Halljátok-e?
 Jiszgadal, jiszgadal...

Dalolj bús himnusz, dalolj örök ének,
 Kit egymásnak adnak tűnő nemzedékek
 Zenélj örök dalt életünk felett
 Mi is elmegyünk egyszer majd veled.
 A kezdet sok. A vég! csak egy lehet,
 Szeressétek hát egymást, emberek!
 A harcnak ott künn úgyis vége van,
 A sírok között, ott már béke van,
 Halljátok-e?

Hogy zúg, hogy zeng, hogy száll!

Hogy mit üzen a ködben a halál?
 Halljátok-e?

Jiszgadal, jiszgadal.

A nagy gazdasági válság induló évében, 1929-ben a Nyíregyházi Zsidó Dalkör új munkaformával, az irodalmi matinéval jelentkezett. Szervezője a kultúrszakosztály volt. Január 21-én, vasárnap délután irodalmi matinéra hívták az érdeklődőket. Domány Sándort a Felsőkereskedelmi Iskola tanárát kérték fel, aki aktuális zsidó problémákról elmélkedett előadásában. A matiné műsorában volt szavalat, énekszóló és egyfelvonásos vígjáték. A jól sikerült matiné leírásából derültek ki a részletek.

„Neumann Albert tanító lendületes megnyitó beszédében ismertette azt a nemes kulturális célkitűzést, melyet a zsidó Dalkör, a tétetenként rendezendő irodalmi délutánjaival kíván betölteni. Kiváló előadók irodalmi, történelmi, művészeti vagy más kulturális téma ismertetésével fogják elhinteni a tudás magvait s emellett egy-két ügyes szavalattal, ének és zeneszámmal, vígjátékkal a közönség szórakozási igényei is kielégítést nyernek.

A nagyhatású megnyitó beszédet Andai B. Kornélia, a mind jobban értékelt költő, hangulatos az egyszerűség közvetlen bájával bearanyozott szavalata követte. Kiss József és Ernőd Tamás verseket interpretált az átérzés mély tüzeiben szárnyaló invenció kivételes gazdagságával.

Domány Sándor felsőkereskedelmi iskolai tanár tartott ezután »A zsidóság és a Biblia« címen érdekes, a közönség figyelmét mindvégig lebilincselő előadást. Előadó szellemesen rajzolta meg a Bibliához hű zsidó és a túlmodernizált izraelita jellemrajzát, hangoztatta a kereszténység által is elfogadott Bibliának a modern tudományok szellemével való összeegyeztethetőségét és bírálta azt a mentalitást, amely általánosító methodusával, a szélsőséges eszmeáramlatokat, az egyetemes zsidóság szellemével azonosítsa. A radikalizmus hívei – mondta – ha zsidó származásúak is, igazán távol állanak a zsidóságtól, mert felfogásuk éppen a zsidó szellem tagadása, amely a Biblia alapján a legtávolabb áll a társadalmat megbontó dekadens törekvésektől. A gondolatokban bővelkedő, nagy tárgyismeretet és éleslátást tanúsító előadást szünni nem akaró tapsal honorálta a közönség.

Kivételes előadói talentumról tett bizonyosságot Vajda Magda szavalata. Patai: »A fiam« című költeményét olyan mély és megrázó drámai erővel interpretálta, amely jóval felülemelkedik a műkedvelői nívón. A szép és bájos előadót hosszan megtapsolta a közönség. Végül Andai B. Kornélia, Szabolcsi L. »Gólem születése« novelláját adta elő lebilincselő drámai erővel. A szavalat és éneketétek a misztikum sejtelmességével hatottak.

A kitűnően sikerült irodalmi délután Földes Márton, a Zsidó Dalkör ügyvezető elnökének fáradhatatlan ügybuzgóságát, agilitását dicséri.”

Februárban újabb matinék szervezésével folytatta célkitűzései megvalósítását: a tudás átadását és a szórakoztatást a kultúrszakosztály. 3-án került sor a második kultúrdélután megtartására. Azon Neumann Albert tanár tartott előadást a középkori hazai gettók életéről. Friedmann László Kiss

József »A tüzek« c. költeményét adta elő. Vajda Magda ugyancsak Kiss Józseftől a »Simon Judit«-ot. A zsidó fiatalok kettő egyfelvonásosban mutatták meg tehetségüket. Az »Óriási jó ember« c. egy felvonásosban Böhm Lili és Fisch Irén, Vajda László és Klein Gyula mutatta meg tehetségét. Róth Jenő énekszólója után a »Lux« c. egyfelvonásos előadásában Vajda Magda, Friedmann László, Vajda László és Fisch Klári csillogtatta meg tehetségét. A jól sikerült délutánt Lichtmann Lukács Vilmos zárta be.

A harmadik kultúrdélután időpontja 17-e volt. A rendezvényről a Nyírvidék az alábbi tudósításban számolt be. „Neumann Albert megnyitója után Hermann Sámuel tanító tartott érdekes előadást Rasi, a nagy Talmud magyarázó életéről és munkásságáról. A mindvégig élvezetes előadást a közönség nagy tetszéssel fogadta.

Grünberger Sándor biztos előadói készséggel, megkapó erővel és átérzéssel szavalt két modern verset a közönség osztatlan elismerése mellett. Döme István és Grósz Sándor, Füredi Henrik zeneigazgató tanítványai, Pleyel »Duos«-jával arattak sikert. Mindkettő biztos kezű hegedűs, s így kifogástalan betanulásban, harmonikus játékuk mindvégig gyönyörködtető volt.

Nagy tetszést váltott ki Vajda Magda, »A szobalány« című víg monológgal, melyet behízeltől közvetlen modorban, őszinte kedvességgel adott elő.

Csillag Sándor megrázó erejű szavallata következett ezután, majd »A krakéler« című egyfelvonásost adták elő kitűnő műkedvelők és pedig: Fisch Klári, akinek bájos megjelenése és hamvas egyszerűségében szívekhez simuló játéka aratott sikert. Vajda László, a krakéler szerepében brillírozott, Klein Gyula a férj szerepét alakította, szokott biztossággal, de a pincér és a kávéházi vendégek is kitétek magukért.”

Februárban az egyesület vezetése köszöntötte az 50 éves Nyírvidéket.

**„A »Nyírvidék«
tekintetes Szerkesztőségének.**

Helyben. !

Egyesületünk választmányi gyűlésén, Elnökünk előterjesztésére elhatározta az 50 éves »Nyírvidék« üdvözlését, miről is jegyzőkönyvünk erről szóló kivonatát tisztelettel megküldjük.

»A nyíregyházi Zsidó Dalkör« ünnepélyesen hódol a »Nyírvidék« 50 éves munkássága előtt. Meleg szeretettel, igaz ragaszkodással köszönti annak minden egyes tagját, akik megértve – minden egyesület nemes célkitűzését – mindenkor a megértés és szeretet jegyében támogatták azoknak igaz ügyét.

Fogadja a Szerkesztőség, kiadóhivatal minden egyes tagja legőszintébb üdvözetünket.

A »Zsidó Dalkör« nevében:

Földes Márton ügyv. ig.

Lichtman L. V. elnök.”

Márciusban a dalkör purimi estjének megrendezésére vállalkozott a kultúrszakosztály vezetése. A vidám, kacagtató rendezvény mellé batyus táncvigalmat is szerveztek. Jegyeket a 26-i rendezvényre Földes Márton drogériájában lehetett beszerezni. A rendezvény előkészületeivel párhuzamosan készült a dalkör vezetése az éves rendes közgyűlésére, amelyet 30-ra hívtak össze.

A Nyírvidék purimi estről szóló beszámolója sok érdekességet tartalmazott. „Tegnap este zajlott le a nyíregyházi Zsidó Dalkör műsoros estje, amelyet a nagy számban megjelent közönség hálás szívvel fogadott. A lelkes, gondos, kitűnő rendezői gárda nagy sikerrel és számottevő eredménnyel készítette elő az estet. Az egyes számokat Neumann Albert tanító konferálta be szellemesen. A megnyitó beszédet a szeretet közvetlen szavaival Lichtmann Lukács Vilmos elnök mondta. A templomi kar a Sósánesz című dalt adta elő, majd a tíz tagból álló szavalókórus következett, amelynek teljesítménye lenyűgöző erejű szenzációként hatott. Nyíregyházán még nem hallottak szavalókórust és érthető az a viharos lelkesedés, amelyet az új előadási forma keltett. A kar, amelyet Kászonyi József lelkes odaadással és hozzáértéssel tanított be, Várnai Zseni Vízözön c. költeményét dolgozta fel. – Führer karmester és Molnár karmester helyettes viharos tetszést keltő zsargon-dalokat adtak elő. Ezután Neumann Albert Purim rabbi című humoros aktualitása keltett nagy hatást Klein Gyula nagyszerű előadásában.

Szenes Béla Hittanár c. vígjátéka következett ezután. A főszerep Kászonyi Ferencnek jutott, aki jól jellemző alakításával váltott ki zajos tetszést. Kohn Magda, Radó Ica, Bernáth Böske, Böhm Lili, Willinger Dezső utóbbi a tragikus sorsú Don Jüan szerepében, kitűnő alakítást nyújtottak.– Friedmann Lászlónak, a kiváló szavalónak drámai erejű előadása következett ezután. Friedmann László Várnai: A vér c. versét adta elő. Említést érdemlően játszott Friedmann László a Hittan tanár c. vígjáték keretében is, annál inkább, mert az utolsó pillanatban ugrott be szerepébe.

Nagy hatást keltett Vadnai: »A sarzsi« c. vígjátéka is, amelybe Kohn Magda vitt megkapó kifejező erőt, szépséget Sári szerepében. Grünberger Sándor a címszerepben nyújtott kitűnő alakítást, jók voltak Vajda László, Bognár Miklós.

A műsort hajnalig tartó tánc követte, amelynek céljára a Szarvas utcai templom mellett a Frankfurt-család bocsátotta otthonát rendelkezésre. A Dalkör hálás szívvel gondol arra a lelkes agilitásra, amelyet Földes Márton és Kohn I. Ignác fejtettek ki az est sikere érdekében.”

A Nyírvidék tudósításából kimaradt, így azt a lap pótolta: „...tudósításunkból kimaradt Böhm Lili aki a »Sarzsi« női főszerepét játszotta bájos közvetlenséggel és Kohn Olga, aki a »Hittanárban« szerepelt nagy sikerrel.”

Nem volt határozatképes a közgyűlés, ezért új időpontot tett közzé a vezetőség. 14-re hívták össze a tagságot.

Szokásos havi kultúrdélutánjukat május 5-re hirdették meg, ahová Deuch Adolfot, az eszlári per tanúját hívták meg előadónak. Néhány hét elteltével a Nyírvidék is fontosnak tartotta megemlékezni az előadásról. „Visszaemlékezés a Tiszaeszlári pörre. Ezzel a címmel tartott előadást néhány héttel ezelőtt Deutsch Adolf nyíregyházi polgár a Zsidó Dalkör kultúrestélyén, amikor vonzó előadás keretében sok olyan momentumról emlékezett meg, amelyek sem a pör irataiban, sem az akkori megjelent hírlapok tudósításaiban, sem Eötvös Károly ismert művében nem foglaltatnak. – A Deutsch Adolf által elmondottak annyira érdekesek, hogy sokak tanácsára elhatározta, hogy előadását kibővítve megjelenteti.”

A Zsidó Dalkör októberben képviseltette magát a kommün idején kivégzett Kovács István mártír szobrának felavatási ünnepségén.

December 28-án és 29-én három szervezet Chanuka ünnepére került sor. 28-án este a Zsidó Dalkör, 29-én délután az elemi iskola este pedig a Zsidó Ifjúsági Kultúr csoport öt és nyolc órákor.

A Zsidó Dalkör ünnepélyén dr. Bernstein Béla főrabbi, az egyesület díszelnökének ünnepi beszéde volt a meghatározó program. Az újság tudósítása szerint: „Ez alkalomra sikerült egy kiváló hangú énekesnőt is megnyerni, aki klasszikus és modern héber dalokat fog előadni.” Sajnos egyik rendezvény megtartásáról sem maradtak fenn adatok.

1930-ban február hónapban egy vallásos estély megszervezésével állt a nyíregyházi zsidóság rendelkezésére a Zsidó Dalkör. Erről tudósított a helyi újság a Nyírvidék is. „A Zsidó Dalkör vasárnap esti programja iránt nagy az érdeklődés. A vezetőség ezúttal is mindent megtett, hogy a közönség egy gyönyörű est emlékével távozhasson az iskola díszterméből. Műsor a következő: L. Lukács Vilmos elnök az estélyt meg nyitja. 1. Héber dalok: Jiszgá dál, Vönzéorév, Röché, Omái, Rabbi Élozor. Énekli Klein Éliás újpesti főkantor. Zongorán kíséri: Füredi Henrikné zongoraművész. 2. Friedmann Vilmos rabbi előadása. Az ének jelentősége. Bibliai magyarázat természettudományi alapon. 3. Haydn zongora trió. Előadják: Földes Erzsébet, Döme István és Füredi Henrik zenetanár, a Dalkör zeneigazgatója. 4. Műdalok. Tosca börtönária, Bajazzo nagyária, Aj... Aj... aj... Énekli Klein Éliás főkantor. Zongorán kíséri: Füredi Henrikné zongoraművész. Zárszó.”

A februári vallásos estélyt márciusban a hagyományos Purim-estély követte. Ezt is három részletben szervezték meg. A március 15-i ünnep köré szerveződő rendezvényekről az iskola vezetése tudósította a közönséget. „...a március 15-iki ünnepélyt – a szombat délelőtti istentisztelet keretében – fél tíz órákor tartják. Március 16-án, vasárnap délután három órai kezdettel az iskola növendékei hazafias előadást rendeznek. – Március 15-én, szombat este félkilenc órákor a Zsidó Dalkör 16-án, vasárnap délután 3 és este félkilenc órákor az ifjúsági kultúr csoport rendezésében purimi előadások lesznek.”

Szombaton este tartott estélyre az alábbi program várta az érdeklődőket: „A purim estély műsora: L. Lukács Vilmos az estélyt megnyitja. 1. Sajsánász Jakajv. 2. Szózat változatok (Hűbér). Előadja: a dr. Németh vonós-négyes. 3. Cigánydal, előadja: Führer Mór énekkísérettel: Bocherdal. 4. Kis Káté izraeliták számára. Előadja: Spheer László. 5. Dr. Németh vonósnégyes (Haydn Haendel műveiből). – 6. Purim rabbi. Irta: Neumann Albert. Előadja: Goldberger Mózes. 7. Strausz: Kék Duna keringő. Táncolja: Füredi Márta. 8. Zsargon dalok. Előadja: Führer Mór karmester. (Purim auf der Nacht Sajsonász, Koi mikádes.) Elnöki zárszó.”

A rendezvényről tudósító elismerő szavak közül csak a Füredi Mártára vonatkozót idézzük. „Az estély legkiemelkedőbb pontja Füredi Márta táncszáma volt. Elegáns megjelenése csupa báj és kellem. Minden mozdulata a legtökéletesebb ritmusban olvadt össze a gyönyörű kísérezéssel. Szünni nem akaró tapsra meg kellett a táncot ismételni. Úgy halljuk, hogy a Kereskedő Ifjak szombaton tartandó estélyén is fellép Füredi Márta, ahol előreláthatóan is az ő táncszáma egyik legszebb száma lesz a műsornak. Adassék tisztelet és hálás elismerés Kálmán Éva tánctanárnőnek is, akinek Füredi Márta e fellépésével is csak dicsőséget hozott.

Beszámolt a Nyírvidék a Nyíregyházi Zsidó Dalkör április 27-én megtartott közgyűléséről. „A Nyíregyházi Zsidó Dalkör ez évi április hó 27-én tartotta idei rendes közgyűlését, melyet azonban félbeszakított egy lesújtó gyászír: dr. Guttmann Zsigmond iskolaszéki elnök halála. A folytatólagos gyűlésen, április hó 29-én Lichtmann Lukács Vilmos kegyeletes szavakkal adózott az elhunyt emlékének és hervadhatatlan érdemeit jegyzőkönyvileg megörökíteni indítványozta. – A gyűlés azért ült most össze, hogy elevenebb, frissebb vérkeringést hozzon a Zsidó Dalkör életébe, ezután megválasztotta a következő tisztikart:

Elnök: Lichtmann-Lukács Vilmos. Társelnökök: Friedmann Vilmos rabbi, Rosenthal Gyula és Szigeti Sándor. Alelnökök: Feuer Miksa, dr. Németh Sándor, dr. Szűcs Jenő. Ügyvezető igazgató: Földes Márton. Zeneigazgató: Füredi Henrik. Pénztáros: Kohn I. Ignác. Ellenőrök: Friedmann Jakab, Hermann Sándor. Háznagy: Dr. Stark Béla. Gazda szertáros: Schächter Sándor. Titkár: dr. Fuchs Lajos. II. titkár, jegyző: Scher László. Ügyész: Dr. Szabó Miklós.

Egyhangú lelkesedéssel választotta be díszelnökei közé a gyűlés dr. Bencs Kálmán polgármestert és az O. M. K. E. nagynevű elnökét, Sándor Pál országgyűlési képviselőt, végül 16 évi fáradhatatlan munkásságának jutalmául dísztagjává választotta id. Deutsch Adolfot.

A 30 tagú választmány, 10 tagú pótválasztmány és a művezető bizottság megválasztása után oszlott fel a közgyűlés azzal a tudattal, hogy ez a gyűlés volt a pirkadata annak a munkának, mellyel a zsidó Dalkör is belép a dalkultúráért harcolók táborába. Aki ennek a kultúrküzdelemnek lelkes katonája akar lenni az lépjen be az egyesületbe, hogy nagyobb erővel vívhassák meg szép harcukat a dal, a kultúra diadaláért!”

Június hónapban kelt szárnyra a hír, hogy az országosan is csak néhány zsidó dalárda közül, a szomszédos Debrecenből, a Debreceni Izraelita Ifjak Dalköre Nyíregyházán hangversenyt rendez. Közel tíz év telt el azóta, hogy az akkori debreceni dalárda karmestere Kiss Illés vezényelte a nyíregyházi énekeseket egy rendezvényen. Július 6-án a Sóstófürdőre kiránduló 30 tagú dalárda vállalkozott egy hangverseny adására. A rendezvényről hírt adó Nyírvidék szerint „...az otthonában igen jelentős kultúrtevékenységet fejt ki a férfikórus fejlesztése körül, jó hangú, fegyelmezett és fejlett nivójú énekesekből áll és mostani hangversenyükön a kórus irodalom legjavát fogják nálunk bemutatni.

Műsorukon Beethoven, Gounod Schubert, Wagner és más klasszikus zeneköltők művei szerepelnek és azokat részben az énekkar, részben a dalkör képzett hangú szólistái fogják énekelni.” A hangverseny előkészítésében jelentős szerepet vállalt Lichtmann Lukács Vilmos, Földes Márton és dr. Fuchs Lajos. Július 1-én a Nyírvidék már több és konkrétabb információkkal szolgált a hangversenyről és a dalárdáról. Az énekkart egy fiatal, agilis karmester Rothman Emil dirigálja. Előadott dalaikat Beethoven, Rossini, Puccini, Poldini, Dürner, Gounod és Wagner műveiből válogatták. Foglalkozott még a dalkör bemutatásával, két alkalommal is a Nyírvidék, s bízta a közönséget a műsorfüzet megvásárlására, ami a belépőjegyet helyettesítette.

A vasárnapi hangverseny végleges programja 6-án vált nyilvánossá.

„Bevezető beszédet mond Földes Márton.

1. Beethoven: Isten dicsősége; Hymnus az éjhez; Barátok dala.
2. Gounod: Rondo (Faustból); Szerenád; éneklő Löbl Béla.
3. Lewandowszky: Ma towu; Szü cjonu.
4. Poldini: Kálmán diák belépője (Farsangi lakodalomból); Kacsóh Pongrác: Rákóczi megtérése
Puccini: Kalaf áriája (Turandotból); éneklő Friedmann Mihály.
5. Dürner: Viharban; Weith: A vén bogár és a virág; Kienzl: A népdal.
6. Gounod: Valentin imája (a Faustból); Rossini: Figaro belépője (Sevillai borbélyból); éneklő Grünhut Tivadar.
7. Wagner: Pilgerchor (Tannhäuserből); Gounod: Katonakar (Faustból).

A 4. és 5. szám között 5 perc szünet.

Az énekkar kiegyenlített, kellemes hangú énekesekből áll, akik lelkesedéssel és ihlettel állnak fel fiatal karmesterük dirigens pálcája alá.

A műsor pontosan 6 órakor kezdődik és a rendezőség ezúton ismételtlen kéri a közönség pontos megjelenését.”

Nem jelent meg értékelés a hangversenyről, azonban a néhány évi különbséggel létrejött zsidó dalárdák barátsága erősödött.

A baráti hangversenyt követően a Nyíregyházi Zsidó Dalkör a decemberi Chanuka ünnepély megrendezésével jelentkezett. Annak időpontját 21-re tűzték ki. Megtartása után két nappal tájékoztatott a Nyírvidék a megtartott rendezvényről. „A »Nyíregyházi Zsidó-Dalkör« már hagyományossá vált Chanuka-ünnepélyeinek egyik legsikerültebbjét nyitotta meg tegnap este L. Lukács Vilmos elnök a nagyszámban megjelent közönség előtt. – Neumann Albert Chanuka gyertya gyújtását a templomi énekkar kísérte a megszokott biztonsággal, míg az ősrégi zsidó egyházi ének: »Moaz Zür« a Dalkör tagjainak ajkán csendült fel. Indokolt feltűnést keltett Rottmann Emil a fiatal debreceni karmester, aki a remek stílust mutató együttes sikerének fő részese lett.

A nyolcnapos ünnepet Friedmann Vilmos rabbi búcsúztatta szellemes beszédében, majd szünet után dr. Németh Sándor ügyvéd kvartettje Mozart: »Varázsfuvola« megnyitó-, Haendel: »Pezzi« és Bihari: »Hadik óbester nótájá«-nak megkapóan művészi interpretálásával váltott ki hatalmas tapsokat a hálás publikumból. – Amilyen kedvesen lépett a pódiumra, ugyanolyan tehetségesen szavalta el Patai József »Egyszer volt« c. költeményét a kis Karfunkel Klári. A Dalkör újabb száma után L. Lukács Vilmos zárszava fejezte be a minden dicséretet megérdemlő előadást, köszönetet mond a szereplők mellett elsősorban dr. Bernstein Béla főrabbinak, az estély védnökének.”

A jól sikerült Chanuka ünnepély után 1931. március elején jelentkezett újra a Dalkör, amikor a hagyományos purimi ünnepélyére hívta zsidó hittestvéreit. A Nyírvidék beszámolója szerint is jól sikerült rendezvényt tartottak. „A lankadatlan energiájú Földes Márton kis vezérkarával olyan műsort állított össze, amely általános meglepetést és nagy tetszést váltott ki. Friedmann Vilmos rabbi megnyitó beszédéből kisugárzott szívének minden melege, szellemének ragyogó ötletessége. Az énekkar szép szereplése után a kis Teichmann fiúk brillíroztak csengő szopránjukkal. Főnök karmester kifogyhatatlan volt a kacagtató alakításokban és méltó sikert aratott partnereivel – Mützenmacher és Springerrel együtt.

Az estélynek egyik legszebb száma volt a »Purim-rabbj.«, akit nagyszerű maszkban alakított Goldberger tanító. A hitközségi élet apró fonákságait öltöztette a humor derűjébe.

Schächter, Schack és Gellért két kis bohózatban szerepeltek annyi közvetlenséggel és eredeti humorral, hogy a közönség meleg elismerése néhányszor visszatartotta őket a színpadra. Bimbaum Piroskát pedig csak a csodálat és elragadtatás hangján lehet megemlíteni. Finom orgánuma különösen az alsó és kö [nyomdai hiba] Sebestyén Sándor, ifj. Vogl Károly. szintiszta csengésű.

A harmóniumot Sándor István nagy szakavatottsággal kezelte.”

1931-ben április 19-én, vasárnap tartotta évi rendes közgyűlését a Nyíregyházi Zsidó Dalkör. Egy dísztag választásról szóló közgyűlési tájékoztatóból derült ki, hogy a jelentős múlttal rendelkező egyesület új neve Nyíregyházi Zsidó Dal- és Kultúregyesület lett. „

„Deutsch Adolfot a Zsidó dalkör dísztagjává választotta. A Nyíregyházi Zsidó Dal- és Kultúregyesület vasárnap közgyűlést tartott, amelyen dr. Bernstein Béla főrabbi meleg szavakban köszöntötte id. Deutsch Adolfot nyolcvanadik születésnapja alkalmával és átnyújtotta neki a Dalkör dísztagjává választásáról szóló díszoklevelet. A tagok az ünnepeltet, aki nem régen könyvsikerrel is ismertté tette nevét, amikor kiadta a tisztaeszlári perről szóló emlékezéseit, meleg ovációval vették körül, amelyet id. Deutsch Adolf meghatottan köszönt meg.”

Következő műsoros estélyüket május 16-án estére hirdették meg. Tervezve voltak dr. Németh Sándor hegedűművész vonósnégyesének számai, szavalatok, színpadi tréfák, énekszámok, a Dalárda pedig héber és klasszikus énekszámokkal tervezett fellépni. Sajnos a rendezvény elmaradt. Az újabb időpontban 30-án tartották meg, változatlan programmal. Erről értesítették a publikumot.

Legközelebb decemberben hallatott magáról a Zsidó Dalkör. Szokásos Chanuka-estélyüket fővárosi művészek közreműködésével tervezték megvalósítani december 10-én. Az est sikerességéről 12-én számolt be a Nyírvidék. „

A Nyíregyházi Zsidó Dalkör Chanuka estjét a szokottnál is nagyobb érdeklődés mellett tartották meg. A zsidó iskola dísztermét zsúfolásig töltötte meg a nagyszámú érdeklődő közönség. A fővárosi művészek késése miatt az estét Lichtmann Lukács Vilmos elnök 9 órakor nyitotta meg. Majd gyertyagyújtás után a dalárda jól betanított kara énekelt. Utána dr. Bernstein Béla főrabbi magas szárnyalású beszédben méltatta az est jelentőségét. A kitűnő műsorból álló estét fővárosi nivóra emelték Dózsa Jenő és Dózsa László művészek, akik Viktor Hugó Bohio panaszát, a Velencei kalmárból néhány jelenetet és Ady Endre Az ős Kaján című versét adták elő a közönség tomboló tetszése mellett. Domány Sándor tanár a zsidó dal eredetéről és fejlődéséről tartott igen érdekes, tartalmas előadást.

A Zsidó Dalárda tagjai bemutattak néhány színpadi tréfát, melyek a közönség szünni nem akaró tapsait váltották ki. A szereplők közül elsősorban megemlíjtük Schön Pétert, aki egy türelmetlen pácienset és egy ideges Színházigazgatót alakított nagy rátermettséggel. A többi szereplő Kleini A. és Gellért magasan a műkedvelők nivója felett játszották.

A közönség a legjobb hangulatban távozott a fényesen sikerült estről.”

1932 márciusában egy műsoros táncestély rendezését vállalta fel a dalkör vezetősége. A Kereskedők és Gazdák Köre helyiségeit 19-re foglalták le. A tánchoz a Béla jazz együttest biztosították. A műsoros est fénypontja volt, már második alkalommal, Füredi Henrik zeneigazgató lánya, Márta fellépése. A kivételes tehetségű táncművésznő két számmal lépett fel. Rubinstein: Prjmvera c. klasszikus és egy modern angol táncot, – utóbbit jazz-zene kísérettel adott elő. A műsor többi részében voltak operaáriák és Nóti Károlynak: Kontra gyerünk c. szellemes bohózatának előadása egyetemi hallgatókból alakult műkedvelői gárda előadásában.

A Nyíregyházi Zsidó Ifjúsági Kultúrcsoport sem tétlenkedett. Ők 20-ra hirdették meg a hagyományos Purim-estélyt. Tánc, zene, énekszámok és bohózatok tették a műsort változatossá és egyben tartalmassá.

A Nyíregyházi Zsidó Dalkör vezetése március 31-re tűztek ki az évi rendes közgyűlés megtartását.

1933-ban Hitler hatalomra jutása után Németországban megindult a zsidóüldözés. Ez hatással volt a magyar közéletre is. Szabolcs vármegyében is átrendeződött a sajtó és változás következett be a tájékoztatás szellemiségében is. A Nyírvidék c. politikai napilapot felváltotta a Szabolcsi Hírlap. 1933 és 1942 között a megyei napilapban nem jelentek meg cikkek zsidó közösségek életéről. Így a Nyíregyházi Zsidó Dal- és Kultúregyesület élete is sötétségbe burkolózott. A napilap egyedül az éves rendes közgyűlésének a meghívóját tette közzé. Utoljára az 1942. évben.

Nyíregyháza a felekezeti béke országos hírű városa volt. Azonban 1933-ban olyan folyamatok indultak el, amely a Holokausztba torkollottak. További kutatásokat igényel ennek a folyamatnak a feltárása, szereplőinek bemutatása.

Az 1914-ben alakult egyesület 1944-ben fejezte be tevékenységét. Dalosait, tiszteletreméltó vezetőit 1944 áprilisában fogadták be a nyíregyházi gettó, majd néhány hét után Auschwitz gázkamrái.

Nyíregyháza, 2023. augusztus 6.